

Ece Berfin Ergezer¹
Politika Analisti

TRUMP'IN TARTIŞMALI GAZZE BARIŞ PLANI

ABD Başkanı Donald Trump'ın 20 maddelik Gazze Barış Planı, sadece İsrail–Hamis savaşıını bitirmeyi değil, Gazze'nin yeniden inşası ve yönetimi için yeni bir kurumsal yapı kurmayı hedefliyor. Planın merkezinde Trump'ın başkanlık edeceği Barış Kurulu var; bu yapı en üstte ana kurul, onun altında stratejiyi belirleyen Kurucu İcra Kurulu ve sahada koordinasyonu yürüten Gazze İcra Kurulu olmak üzere üç katmandan oluşuyor.

Kurul, Gazze'de bir geçiş otoritesi gibi tasarlanısa da tüzüğünde çatışmadan etkilenen ya da risk altındaki bölgelerde kalıcı barışı sağlamaya uzanan daha geniş bir görev alanı tanımlanıyor. Bu yüzden plan, Gazze'yi aşan ve mevcut uluslararası düzenle sürüşebileceğ paralel bir mekanizma izlenimi veriyor; bu da "Trump'ın Birleşmiş Milletleri" eleştirilerini besliyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 2803 sayılı kararıyla hukuki bir zemin aransa da yapının Trump etrafında aşırı merkezileşmesi meşruiyet tartışmalarını beraberinde getiriyor.

Barış Kurulu

Kurulun Başkanlığını yapacak olan Trump'a üyeleri seçme, halefini belirleme ve kurul kararlarını veto etme gibi çok geniş yetkiler verilmesi, bunun ortak karar alan bir mekanizma değil, güçlü bir siyasi merkez etrafında çalışan bir hiyerarşi olduğunu gösteriyor. Bu yapıyı daha da tartışmalı kılan nokta ise paralı üyelik modeli: Kurul üyeliği için ülkelerden daimi statü karşılığında 1 milyar dolar talep ediliyor. Belarus Devlet Başkanı Aleksandr Lukaşenko, Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan, Arjantin Cumhurbaşkanı Javier Milei, Macaristan Başbakanı Viktor Orban ve son olarak İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu gibi liderler katılımı kabul ederken; Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron'un Birleşmiş Milletler (BM) çerçevesini baltalayacağı ve mevcut

¹<https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1471>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazarına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

uluslararası sistemin yerine geçmeye çalışacağı endişesiyle kurula katılma davetini reddettiği biliniyor. Buna karşılık Trump, Macron'un davetini reddetmesi halinde Fransız şarapları ve şampanyalarına %200 gümrük vergisi uygulayacağı tehdidinde bulundu. Ayrıca Türkiye, Almanya, Kanada, Suudi Arabistan, Mısır, İngiltere ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin de davet edilen liderler arasında.

Kurucu İcra Kurulu

Barış Kurulu'nun altında, stratejik kararları alan ve finansman kısmıyla ilgilenen "Kurucu İcra Kurulu" yer alıyor. ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio, Trump'ın damadı ve eski başdanışmanı Jared Kushner, Trump'ın Orta Doğu Özel Temsilcisi Steve Witkoff, İngiltere'nin eski Başbakanı Tony Blair, Dünya Bankası Grubu Başkan Ajay Banga, Apollo Global Management CEO'su Marc Rowan ve ABD Ulusal Güvenlik Danışman Yardımcısı Robert Gabriel gibi isimler, planın yeniden inşayı insani yardımdan çok yatırım ve proje finansmanı üzerinden kurguladığı izlenimini güçlendiriyor. Küresel sermaye çevrelerinin bu yapıda öne çıkması, Gazze'nin yeniden imarının büyük ölçekli bir kalkınma ve altyapı programı gibi ele alındığını gösteriyor.

Gazze Yürütme Kurulu

Sahanın yönetimi ise siyasi, idari ve güvenlik olmak üzere üç sütun üzerinden şekillenmekte. Siyasi sütun için Gazze Yüksek Temsilcisi, eski BMGK Orta Doğu Barış Süreci Özel Koordinatörü Nikolay Mladenov ve Gazze Yürütme Kurulu (Gaza Executive Board) öne çıkmaktadır. Bu kurulun kompozisyonu, planın bölgesel aktörleri aynı masada toplama iddiasını yansıtsa da, aynı zamanda en büyük diplomatik fay hatlarından birini üretme potansiyeline sahip. Listede Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Katarlı diplomat Ali Al-Thawadi, Mısırlı General Hassan Rashad, BAE Uluslararası İşbirliği Devlet Bakanı Reem Al-Hashimy, İsraili iş insanı Yakir Gabay ve BM Orta Doğu Barış Süreci Özel Koordinatörü Sigrid Kaag gibi isimlerin yer alması, farklı kanalları aynı çatı altında toplama hedefini yansıtıyor. Ancak İsrail, hem kendisiyle yeterli koordinasyon kurulmadığını hem de "güvenilmez" bulduğu aktörlerin karar mekanizmasında yer aldığını söyleyerek bu yapıya sert biçimde itiraz ediyor. Bu tablo, İsrail'in planın siyasi yürütme organını meşru bir muhatap olarak görmediğini ve bunun daha baştan uygulama kapasitesini zayıflattığını gösteriyor.

Gazze Yönetimi Ulusal Komitesi

İdari sütunda Gazze Yönetimi Ulusal Komitesi (NCAG) öngörülüyor. Filistin eski Planlama Bakan Yardımcısı Dr. Ali Shaath'ın liderliğindeki bu yapı, Filistinli teknokratlardan oluşuyor ve su, elektrik, sağlık ile enkaz kaldırma gibi temel hizmetleri yeniden işletmeye odaklanıyor; yani siyasetten arındırılmış bir idari yapı olarak tasarlanıyor. Model, hızlı toparlanma için pratik görünse de Filistinlilerin rolünü hizmet sunumuna indirgediği ve siyasi kararları üst kurullara bıraktığı için "vesayet" eleştirilerini artırıyor. Bu nedenle NCAG, güçlü bir yerel ortak olmaktan çok, merkezde çizilen planın sahadaki uygulayıcısı gibi konumlanıyor.

Uluslararası İstikrar Gücü

Güvenlik sütunu ise, ABD'li Tümgeneral Jasper Jeffers komutasındaki Uluslararası İstikrar Gücü (ISF) üzerine kuruluyor. Planın en hassas noktası da burası; çünkü ISF'e hem insani yardımı koruma hem de silahsızlandırmayı yürütme gibi sahada güç kullanımına yaklaşan görevler veriliyor. Hamas, sivil yönetimin teknokratlara devrine belli ölçüde açık olsa da ISF'in

Gazze içine girip silahsızlandırma yapmasını kesin biçimde reddediyor ve uluslararası gücün ancak sınır hatlarında gözlemci rolüyle bulunabileceğini belirtiyor.

Financial Times'ın haberine göre², Uluslararası İstikrar Gücü'ne katılacağını şu ana kadar hiçbir ülke kamuoyuna açık şekilde duyurmadı. Mısır Dışişleri Bakanı Bedr Abdülati, ISF'nin bir barışı koruma gücü olarak sınır geçişlerini izlemeye, Filistin polisiyle birlikte çalışmaya ve onları eğitmeye odaklanacağını söyledi. Abdülati'ye göre gücün temel görevi, iki tarafın ateşkese ne ölçüde uyduğunu sahada tarafsız biçimde denetlemek; çünkü taraflar sık sık karşı tarafın ihlalini gerekçe göstererek anlaşmayı bozan adımlar atıyor. Mısır'ın bu güce asker verip vermeyeceği ise net değil. Ürdün ve Suudi Arabistan, asker göndermeye sıcak bakmazken İsrail, Türk askerinin Gazze'ye girmesine veto koydu. Endonezya ise İsrail'le diplomatik ilişkisi olmamasına rağmen asker göndermeyi değerlendirebileceğini açıkladı. Azerbaycanlı üst düzey bir yetkili de, ABD'nin kendilerine katılım için başvurduğunu ancak kararın tabloyu netleştirmesini beklediklerini belirtti.

İsrail'in plana tepkileri

İsrail cephesinde sorun iki katmanlı: Bir yandan planda yer alan isimlere yönelik resmi itirazlar var, diğer yandan iç siyasetin yarattığı bölünmüş tablo. Netanyahu hükümeti, Gazze Yürütme Kurulu'nun bileşiminin İsrail ile koordine edilmediğini ve Türkiye ile Katar gibi ülkelerin karar verici konumda bulunmasının İsrail politikalarıyla çeliştiğini vurgulamaktadır. Bu resmi çizginin ötesinde, koalisyon içindeki aşırı sağ kanat planı "revize edilebilir" değil "iptal edilmesi gereken" bir çerçeve olarak görmektedir. Bezalel Smotrich'in ateşkese denetleyen Kiryat Gat'taki ABD varlığının kapatılması, Gazze'de uluslararası bir yönetim yerine İsrail askeri idaresinin kurulması ve Yahudi yerleşimlerinin yeniden inşası yönündeki talepleri, planın çok uluslu çözüm mantığıyla doğrudan çelişmektedir. Bu durum, İsrail'in sahadaki angajmanının hem dış aktörlerle koordinasyon hem de koalisyon içi veto dinamikleri nedeniyle güvenilir bir taahhüde dönüşmesini zorlaştırmaktadır.

Sonuç olarak Trump'ın Gazze Planı, kağıt üzerinde yeniden inşa, idari toparlanma ve güvenlik arasında bir işbölümü kursa da uygulamada ciddi bir tıkanma riski taşıyor. Bunun üç temel nedeni var: Yapının Trump etrafında aşırı merkezileşmesi ve "paralı üyelik" gibi unsurların meşruiyet tartışması yaratması; İsrail'in önceliklerinin çok uluslu yönetim modeliyle uyuşmaması; Hamas'ın silahsızlandırmayı reddetmesi nedeniyle güvenlik ayağının sahadaki karşılık bulmaması. Bu koşullar bir araya geldiğinde plan, barış iddiasını korusa bile, sahadaki istikrarlı bir uygulamaya dönüşmesi için gerekli siyasi uzlaşmayı ve güveni üretmekte zorlanıyor ve ABD öncülüğünde, şirket mantığıyla kurgulanmış bir yönetim denemesi gibi görünüyor.

² UN Security Council approves US-backed proposal for Gaza. (2025, November 17). Financial Times. <https://www.ft.com/content/a18f1d96-371d-429b-9ea0-ea51c2751231>